

1200 gold. zakupščine na leto, da ta svota poleg obresti od istine, v to porabljen, v 12 zakupnih letih prizadene nad 34.000 gold. stroškov, in ako bi se Bršlin kakor si koli bodi vzel šoli, kedar mine zakupna dôba, da naša dežela potem izgubi vso to istino, zedinili so se vsi gospodje omenjene komisije v tem izrecilu, da se more edino to priporočati, naj se kako posestvo kupi v svojino, da se obstanek Dolenske kmetijske šole za vselej ugotovi, ker bode zmirom potrebna deželi. Gospod prof. Povše, zlagaje se z ostalimi gospodi izmed komisije, podstavil je ta nasvêt še tudi s tem, da si tudi druge dežele prizadevajo, kmetijske šole ustanoviti na posestvih, ktera so deželna svojina, ker je tako njih obstanek najtrdnjeje ohranjen, ter bi tudi zopet samo deželi koristili pomnoženi dohodki takih sê šolo popravljenih grajščin. Tako bi najboljše obresti dajala istina, potrošena za posestvo. A na vsak način je pri kmetijski šoli na Dolenskem treba tudi na to paziti, da va-njo pride tudi podučevanje o vinstvu.

Deželni odbor in ž njim osrednji odbor kmetijske družbe se je s tem izrekom omenjenih gospodov izmed komisije po polnem strnil, ker ni dvomiti, da je kmetijske šole obstanek trden samo potem, ako je mogoče, da dežela v svojino dobode posestvo, primerno za šolo. Temu daje izgled tudi Gorica, kjer se z dovoljeno državno podporo tudi misli kupiti posestvo, ktero bode svojina kmetijske šole.

Deželni odbor po vsem tem ne more si kaj, da ne bi sl. deželnemu zboru tudi nasvetoval, naj se kupi posestvo, primerno za to šolo, ktero namerjamo ustanoviti.

Al deželnemu odboru, ako se ozre na uboštvo deželne zaloge, ako pogleda davčne, že zdaj visoke naklade k neposrednim davkom, ter ako premisli novčene žrtve, ktere deželno zalogo zadenó zaradi novega ustroja ljudskih učilnic, nikakor ni skrita neljuba resnica, da poleg najboljše volje deželna zaloga ne bode mogla iz svojega plačati kupščine.

Ker je s te strani dokazano, da je silno treba ustanoviti kmetijsko šolo, a ker je z druge strani deželna imovina ne more napraviti, ne ostaja nič drugega, nego iskati pomoči pri državni podpori, kakor sta je Goriški deželni zbor in tamkajšnja kmetijska družba iskala in tudi našla. Goriška kmetijska šola je 1869. l. dobila 5000 gold. priplačila za ustanovitev in 1200 gld. letnega priplačila. Ker s to podporo ni bilo izhajati, in ker je bil namen, kupiti si svoje posestvo, zato se je bilo sklenilo v deželnem zboru, sl. ministerstvo za poljedelstvo poprositi take pomoči, da bi se ž njo dalo kupiti svoje posestvo. Slavno ministerstvo je tej prošnji rado ustreglo in 30.000 gold. dovolilo, da se ž njimi kupi posestvo, kateri novci se deželnemu zastopu rekó v treh letih izplačati, in 1200 gold. letne svote je povikšalo na 2400 gold.

Če je tolikošna podpora iz državnih novcev dobila Goriška grofovina, ki je mnogo manjša od Kranjske zemlje, sme tudi Kranjski deželni zastop gojiti upanje, da dobode vsaj enako pomoč.

Z zemljiškim davkom zeló obremenjena Kranjska dežela, ktere preobloženost je tudi samo Njegovo c. k. Veličanstvo blagovolilo pripoznati z najmilostnejšim sklepom od 30. decembra 1864. l., ni do zdaj za kmetijske učne zavode še dobila nič podpore, in vendar je iz svojega že 1850. leta napravila podkóvno in živino-zdravilsko šolo, ktera že 22 let deželi koristi, odgojaje umne podkovne kovače in živinozdravilske pomočnike, in ktero je že čisto pohvalilo slavno poljedelsko ministerstvo; — iz svojega je od 1850. do 1863. leta vzdržavala kmetijske šole, daje za gozdno šolo v Šneperku vsako leto obilna priplačila za štipendije in učila, ter

letno priplačilo tudi obeta na novo ustanovljeni sadje-rejski in vinstveni učilnici na Slapu.

Ako deželni zastop pokaže vse te resnice, utegnili bi se slavno ministerstvo poljedelstva čutiti nagnjeno, tudi Kranjski deželi nakloniti vsaj tolikošno podporo, kolikoršno je dobila Gorica.

A treba je, da tudi deželni zastop resnično voljo, ustanoviti kmetijsko šolo, v dejanji pokaže s tem, da se obveže, iz deželne imovine dajati letno priplačilo v vzdrževanje omenjene šole.

Tako se je glasilo poročilo deželnega odbora, kteremu poročevalec je bil dr. Jan. Bleiweis.

Predlogi, ki jih je vprt na to poročilo deželni odbor stavil deželnemu zboru, so bili v prevdarek in poročilo izročeni finančnemu odseku, ki je v 10. seji stavil sledeče predloge:

1. Slavnemu c. kr. kmetijskemu ministerstvu se podá prošnja, naj za to, da se kupi posestvo, primerno za Dolensko kmetijsko šolo, dovoli 30.000 gld. priplačila iz državnih novčnih podpor, odmenjenih v pospeševanje poljedelstva in 2400 gold. letnega priplačila v vzdrževanje šole.

2. Ako bi teh 30.000 gold. podpore ne bilo dovolj v kupilo posestva, obvezuje se deželni zastop, iz deželne imovine plačati, kar bi bilo treba več novcev, ter iz nje vsako leto dajati po 3000 gold. priplačila, da se bode šola vzdržavala ter da se ustanové štipendije.

3. Deželnemu odboru se naroča, naj, razloživši obtežano stanje naše dežele in priloživši šolsk program, zdelan po načelih tega poročila, prošnjo podá slavnemu poljedelskemu ministerstvu za podporo, zaznamovano v 1), in ako bode prošnja ugodno rešena, potem naj stori vse, česar je treba, da se, dovolitev prihranjaje slavnemu deželnemu zboru, za kmetijsko šolo kupi pripravno posestvo na Dolenskem, da se bode potlej mogel uk takoj pričeti. —

Ko je poročevalec dr. vitez Savinšek v imenu finančnega odseka razglasil ta predlog, se oglasi dr. R. Razlag ter nasvetuje, da bi se posestvo za to šolo kupilo poleg Novega mesta, ter da bi se šola začela najdalje v jeseni leta 1873. — Dr. J. Bleiweis izrazuje živo željo, da bi se šola osnovala že letos jeseni in da bi se napravila blizu Novega mesta, al vendar povdarja, naj bi se napravi kmetijske šole na Dolenskem ne napravljale zapreke s sprejemom g. dr. Razlagovega predloga, ker je mogoče, da se ponudi prilika, na kakem drugem mestu na Dolenskem dobiti primerno posestvo za manjšo ceno ali celó zastonj; zatoraj nasvetuje, naj se reče: „ako je mogoče — poleg Novega mesta“ kupi posestvo; dalje pa še to nasvetuje, naj se deželni odbor obrne na velike posestnike Dolenske z oklicem, da kdo izmed njih za cenejšo kupnino deželi prodá posestvo za šolo. —

Pri glasovanji obveljajo vsi nasveti finančnega odseka, oba nasveta g. dr. Bleiweisa in nasvet g. dr. Razlaga, naj se šola začne jeseni l. 1873.

Zgodovinske črtice.

Odprto pismo

gosp. prof. vitezu L. Gariboldi-ju.

Dragi Polde! Čudil se morda bodeš, kdo Ti se drzne pisati v našem milem, a zdaj od Tebe žalibog zaničevanem, slovenskem jeziku. Vedi toraj, da Ti piše Tvoj nekdanji součenec in prijatelj A. D. Pivčanin, ki miloobžaluje, da si se tudi Ti v sedanjem, za našo narodno reč neugodnem času tako daleč zmotil, da si se tagblattarskim rabljem slovenskega naroda na lima-

nice vsedel. Brrr! — kdo bi si bil kedaj kaj tacega od Tebe mislil? „Et tu, mi Polde!“ Ali si mar pozabil, kako si nekdanj z menoj vred navdušeno popeval: „Strela udri iz višine — izdajalca domovine!“ — In zdaj? Kak škrtelj te je vendar zmotil, da si se pridružil taki koteriji?!

Izgovarjaš se sicer, da nisi še izdajalec, temuč da si le „prijatelj napredka“, in da si ta korak storil le zato, ker goriš za povzdigo in razvitje našega šolstva, toraj tudi za napredek, omiko in svobodo naroda našega. Mogoče, da Ti kaj takega gg. Sima, Lesjak e tutti quanti verujejo, — al poštemu učitelju in narodnjaku se take lažnjive čenče gnjusé, da nikdar tega. Ker pa je, žalibog! več Tebi enakih „vitezov“, ki svoj sramotni odpad od narodne stvari z naprednjaštvom, omiko in svobodoljubjem izgovarjajo in zagovarjajo, napotile me je to, Ti v tej zadevi javno pismo napisati ter v njem tem lažnjivim izgovorom in zagovorom malo za žilo pošlati.

Znano Ti je, dragi moj Polde, da ni skoro naroda na svetu, ki bi bil od inorodcev, zlasti od Nemcev, toliko pretrpel, kolikor ubogi naš narod slovenski; pa vselej so tlačitelji njegovi kake prazne pretveze in izgovore si izmislili, s katerimi so svoje kanibalsko početje opravičevati si prizadevali. V sedanjem času prezirajo in tlačijo nas s to pretvezo, da kot katoliški kristijani ali „klerikalci“ smo sovražniki napredka, omike in svobode; poprej, zlasti v starodavnem času, so nas pa prav zavoljo tega zatirali in tlačili, ker so čenčali, da nismo pravoverni katoliški kristijani, nego razkolkniki in krivoverci, toraj zaničevanja in preganjanja vredni sovražniki prave sv. vere. — Grda, nesramno grda laž bila je prvo, kakor je zdaj drugo!

Kar se pravoverstva tiče, spričo kterege je bilo Slovanstvo v mnogih deželah popolnoma poteptano, v mnogih pa tako kruto ranjeno, da še zdaj od tega krvavi, je celemu svetu znano, da tisto „pravoverstvo“, s katerim nas so Nemci nekdanj „osrečevali“, ni bilo skoro nič družega, nego prazna pretveza, pod katero se je skrivalo samo golo nemško gospodstvo in silovito teptanje Slovanov. Namesti da bi se bili namreč starodavni, ultraklerikalni Nemci radovali, da tudi Slovani so bili tako srečni, da so svoje apostole dobili, pod katerimi se je sv. vera tako lepo širila in razcvetala, da je bilo veselje, — so se rajši strašno togotili nad sv. Cirilom in Metodom, ki jim sta, se ve da, kolikor toliko napotje delala, da niso mogli Slovanov v imenu sv. vere tako lahko si podjarmiti. Zato so starodavni „pobožni“ Nemci naše slovanske apostole, ki so tako uspešno delali v vinogradu Gospodovem, da jih je sam rimski papež kot „angelje božje“ videti želel, mrzko sovražili, na vse miljene viže jim nagajali, krivoverstvo jim podtikali, kruto jih preganjali, spodjedali ter ne mirovali, dokler niso zares sv. Metoda kot krivoverca ali „ketzerja“ v Rim pred papeža pritirali! Pa tudi potle, ko se je vse, kar so Nemci zoper tega zares apostolskega moža klobasali, kot nesramna laž razodela, tudi potle, ko je bil sv. Metod po natančnem preiskavanju Kristusovega namestnika, kakor nedolžno preganjani Carigrajski patrijarh Ignatij, „in omnibus ecclesiasticis doctrinis orthodoxus“ spoznan, pohvaljen in za metropolita Velike Moravije in Panonije potrjen, njegov največji protivnik, nemčurski Wichingg pa kot slovensko-nemški Fotij in slepar pred vsem svetom osramoten; tudi potle niso „pravoverni“ Nemci še mirovali, temveč prezirajči razsodbo papeža, so se izrekom njegovim s surovo silo zoperstavili, ter sv. Metoda in njegove slovanske učence kot krivoverce kruto preganjati nadaljevali, dokler jih niso na vse zadnje celó z vojaško silo zares popolnoma pregnali in zatrli in mesto sloven-

ske hirarhije pravoverno nemško vpeljali. — Isto tako so starodavni pobožni Nemci tudi vse naše staroslovenske kneze, velike župane in vojvode, ki se niso dobrovoljno ponemčiti in njim podvreči hoteli, kot sovražnike prave sv. vere popolnoma pokončali in zatrli, ter na njih mesto po dolgih krvavih bojih drugo, „pravoverno“, to je, nemško aristokracijo vpeljali, razdelivši si deželo in ljudstvo naše med svoje nemške Lačenbergerje, ktere so morali ubogi Slovenci kot žlahne gospode spoštovati, ter jim kot sužnji in heloti najprej grajščine zidati, potem pa desetino, tlako in vse drugo odrajtovati, kar se je tem nemškim edinopravovernim „glaubenstrogarjem“ zahtevati poljubilo. — To vse nam zgodovina priča, kakor Ti je zgodovinarju dobro znano.

Da pa ne boš kaj ongavil, da pretiravam, ali mi celó očital, da je tudi moje pisanje „bausbäckig lügenhaftes nationales Parteigetriebe“, dovoli mi, da Ti navodim besede ne kakega slovenskega fanatika, ampak trdega Nemca, nekdanjega Ljubljanskega profesorja zgodovine, dr. Fr. Richterja, ki v „Archiv für Geschichte“ l. 1829. o tej stvari tako-le piše: „Slovenski kmetje (ko so po pokončanju svojih slovenskih knezov in vojvodov neposredno pod nemško (frankovsko) oblast prišli, postali so z ženo, otroci, njivami, hišo, blagom, hlevi in orodjem vred lastina Nemcev, ter so se kot lêno, fevd ali allod med najpogumnejše nemške vojščake razdelili. Ti so pustili sicer slovenskemu kmetu hišo in zemljišče, toda obdelovati ga je moral za grajščinsko kaščo in za grajščinski (nemški) dobiček. Tak na svojem zemljišči puščen slovenski kmet (grundhold, servus casatus) moral je zadovoljen biti, naj ga je grajski gospod kamorkoli preselil, prodal, zamenjal, podaril ali pa tepel do smrti. Kajti slovenski kmet ni smel imeti nobene lastine, nobenega posestva, ampak je bil sam lastina in posestvo grajščakovo ter je spadal kot „fundus instructus“ k zemljišču, ktero je obdelovati moral.“ — Tako prof. Richter.

Iz tega gotovo ne enostranskega popisa naših nekdanjih razmer je jasno kot beli dan, da ni bilo nekdanje nemško pravoverstvo res nič družega, nego samo golo nemško tiranstvo, sužnost še hujša od egiptovske in silovito teptanje Slovanov, kar so na zadnje tudi starodavni Nemci sami izrekoma potrdili, toživši leta 900. v Rim, „da Slovanom sv. vera sicer nič kaj ne diši (christianitas illis coepit vilescere), da pa vendar pri vsem tem hoté ali nehoté tlačani Nemcev ostati morajo (sive velint, sive nolint, regno nostro subacti erunt). In niso mirovali, dokler niso s pomočjo iz Azije poklicanih hunskih Magjarov lepo se razcvetajočo slovansko velikomoravsko državo razdejali in s tem tudi vse delovanje sv. Cirila in Metoda „als ein ketzerisches Parteigetriebe“ v naših krajih popolnoma zatrli. Potem so, ker jih ni nikdo več v tem motil, še bolj kot edinopravi „glaubenstrogarji“ sloveli, to je, slovenski naš narod molzli in drli, da je bilo groza. Zato jim je bilo klerikalstvo, ki je bilo kot najbolje orožje za teptanje Slovanov bogato dotirano, tako silno priljubljeno, da so do najnovjših časov škofije, kanonikate v fare samo „pravoverni“ Wichinggjanci, to je, najbolj zagrizeni Nemci in Nemčurji ali pa taki Lahi dobivali, od katerih se ni bilo bati, da bi se s slovanstvom, to je, krivoverstvom, omadeževali. Pa ljubeznjivi Nemci niso bili še s tem zadovoljni, da nas so s svojim pravoverstvom „osrečevali“, ampak da bi svoj „pravoverni“ namen popolnoma dosegli, to je, nas popolnoma pohrustali, so nam ubogi naš slovenski narod na same drobne kosce raztrgali, in žalibog ne brez uspeha, kajti čez polovico koroških in štirskih Slovencev je vsled tega razkosanja od Nemcev pozobanih, po celih staroslovenskih pokrajinah vidimo

vže tujca žeti, kjer je nekdanj pošteni Slovenec oral in sejal.

Vse to, dragi moj Polde, so tudi Tebi dobro znana historična fakta, ktera se tajiti ne dajo, iz katerih pa je očitno, kaj je bilo bistvo nemškega pravoverstva in tisučletne klerikalne nemške politike. Vidi se iz tega, kako so Nemci najsvetejšo reč, sveto Kristusovo vero, sto in sto let zlorabili v to, da so nas pod svoj nemški jarem tlačili, imevši le sebe za pravoverce, nas pa za strupene sovražnike sv. vere ali celó za Antikriste, če jim se le nismo slepo pod noge dali.

Ker pa stari nemški klerikalni „glaubenstrogari“ pri vsem tem svojega „pravovernega“ namena pri nas Slovencih po tem potu tako popolnoma doseči niso mogli, kakor pri polabskih Slovanih, ktere so v imenu sv. vere povse zatrli, ker je v teku časa naše niže duhovništvo skoz in skoz rodoljubno postalo in narod svoj energično pogina branilo; ker dandanes tudi naši škofje narodni Slovence biti morajo, ako hočejo v resnici kaj veljave imeti; — ker se je po tem takem nekdanje klerikalno teptalno orodje večidel vže v največo brambo naroda našega spremenilo; — zato so zaradi tega tudi nenasitljivi protivniki, spoznavši, da v imenu sv. vere do svojega cilja več priti ne morejo, svojo taktiko zoper nas popolnoma spremenili. Oni so namreč svojo starodavno, klerikalno politiko — ne brigajoči se za jezo „Volksfreundlerjev“, ki bi jim radi kot iskreni Wichinggijanci še dalje v teptanje Slovanov ž njo služili, — kot obrabljeno, ostarelo in ne več praktično orodje med staro šaro zavrgli ter v teptanje Slovanov čisto nove antiklerikalne, cerkvi in veri sovražne ali pa celó popolnoma brezverske strune napeli, želeči zdaj s pomočjo od Bismarka podpiranega brezverskega liberalizma „klerikalne“ Slovence kot sovražnike napredka, omike in svobode razvpiti, jih od „Pfaffenthum“, od „črnuhov“ in „mračnjakov“, to je, rodoljubnih duhovnikov ločiti, oslabiti, zbegati, s psovanjem cerkve in vere jih za „Fortschritt“ v nenasitljivi luteranski ali brezverski nemški goltanec vneti, ter tako s pomočjo Antikrista doseči, kar dozdej v imenu sv. vere doseči niso mogli. Iz tega namena ti kulturonosci tako nesramno mlatijo po narodnjakih naših, ter jih neprestano za „Pfaffenknechte“, „klerikale, finstere, fortschrittsfeindliche Mächte“ psujejo, sebe pa za apostole prave omike, svobode in napredka izdajajo, kar je vse tako grda in nesramna laž, kakoršna laž je nekdanj njihovo pravoverstvo bilo, kajti gotovo kot „amen“ v očenaši je, da se skriva zdaj za njih brezverskim liberalizmom, kakor nekdanj za njih pravoverstvom in ultraklerikalstvom, ko še na vojsko niso šli brez svojih pravovernih, antislovanskih škofov — samo golo teptanje in zatiranje Slovanov. Ti Slovanožeruhi namreč dobro vedó, kaj je bilo in kaj je še dandanes rodoljubno duhovništvo svojemu slovenskemu ljudstvu; oni to zlasti pri volitvah poskušajo in so dobro prepričani, da ne bodo Slovencev nikdar popolnoma poteptati mogli, dokler bodo ti svoje rodoljubne duhovne poslušali in ubogali; — zatorej: hajdi! udri! po teh „črnih“! — si misli organ „pomalane svinje“ v Ljubljani, in vsak pravi Nemčur — mu v tem pritrjuje, ter po ubogih duhovnikih kot zakletih sovražnikih napredka, omike in svobode udriha tako grdo in nesramno, da se človeku gnjusiti mora, največjemu hudodelniku in tolovaju v ječi pa Bog obvari, da mu bi se kaj žalega storilo. Le čast in veljava duhovščine pri slovanskem ljudstvu, ta jim ne dá miru in pokoja, ta jim je trn v peti, ta se mora na vsaki način izpodkopati in odpraviti, ker se nadejajo potem vse drugo ljudstvo lahko preslepiti in ga na svojo stran spraviti.

(Dal. prih.)

Zastavica za kratek čas.

Iz „Pučk. Pr.“

Nekdo je bil vprašan: koliko let je star, in koliko njegov brat? Na to odgovori: $\frac{5}{12}$ moje starosti iznaša ravno toliko, kolikor $\frac{2}{3}$ starosti brata mojega, a jaz sem 9 let stareji od njega. — Koliko je star vsak od teh dveh bratov?

Naši dopisi.

Iz Trsta 10. sveč. — Okolica Tržaška se je možato mnogo let v bran stavila lahonski sili, al ultralaški magistrat je vse žile napel, da je izvršil svoj namen. Med vsemi seli okolice Tržaške bil je Rojan najmočnejša trdnjava, in tudi ta je zdaj padla, a — hvala Bogu! — le na videz, po nakanah generala-župana Ferluge in njegovega adjutanta učitelja Bonina. Po sleparsko, kar se je še le zdaj zvedelo, sta podpisavala prošnje z imeni okoličanov, kateri se zdaj vprašujejo: „kdo pa je mene in mene vpisal za laško šolo?“ Magistrat se ve da je z veseljem sprejel podpise, ne brigaje se za to, ali so resnični ali ne, samo da so bili, in privolil je 3. talijanski razred. Gosp. Nabergoj, edini boritelj za narodno reč, se je možato ustavljal; al kaj je pomagalo, ker ga noben drug poslanec ni podpiral; gospoda Šklembu in Cegnar ostala sta muteča! — Župan Ferluga! kličem vas v tretjič, da se opravičite očitno — ako Vam je za poštenje mar — recite, da niste ljudi prevarali za podpise? In tudi Vi, učitelj Bonin, povejte: zakaj ste poprej okoličanom se tako sladko lizali za slovensko šolo, ktero polaščevati in narodni omiki odtegovati Vam je zdaj največa sladčica? Žalosten je ta kruhek, da poročila nosite magistratu o tem, kar se po Rojanu godi, al še večí „maestro“ ste v tem, da se hlinite vedno Slovence, čeravno ste zagrizen lahon. Izvedel sem iz zanesljivega vira, da nameravajo okoličani zoper ta Vaš čin lahonstva, ki se je tako skrivé in nemudoma izpeljal, vložiti tožbo c. kr. namestništvu ter zahtevati preiskavo sleparskih podpisov. O tem pa poročam „Novicam“ drugo pot obširneje.

Podlipčan.

Iz Štajerske Ribnice *) 9. sveč. (Poštenjak, Slovenscem v izgled.) Pretekli mesec dne 19. smo pokopali Pavla Držečnika, kmetovalca v Arlici. Kot rokodellec si je rajni toliko prihranil, da si je sprva malo, pozneje pa večje posestvo kupil. Preveliki trud pri rokodelstvu mu je pa tudi bolezen naklonil, za katero je v 60. letu svoje starosti umrl. — Ranjki se je domá brati in za silo tudi pisati brez šole naučil. Bil je iskren narodnjak ter rad prebiral ne le knjige, ampak tudi časnike, ktere si je pod drugim imenom naročeval, pa tudi skrbel, da so jih drugi brali. Pri družbi sv. Mohora je za več udov plačeval. To vse je storil iz blagega namena, da bi ljudi k branju probudil in za našo domovinsko stvar pridobil; njegovo ime pa je skrivno ostalo zaradi ponižnosti njegove. Svojega sina L. je v vseh rečeh, národnost zadevajočih, neprenehoma podpiral, in le z njegovo pomočjo se je dotični mogel v našem zeló nemškutarskem okraji še narodnjaka ohraniti. Vloge je rajni sodnijam slovenske pošiljal. Ko je enkrat pri notarji v Marnbergu zahteval slovensko pobotnico, mu notar odgovori, da ne vé, kaj je pobotnica, in ko mu rajni razloži, da je to „kvitenga“, ga notar zavrne, „da se pri njem samo nemški piše, a tudi, ko bi kdo slovensko pisal, piše si le sam sebi na škodo,

*) Slovenska Ribnica se pravilno povsod Ribnica piše, povsod pa Ribenca izgovarja. Vred.

meri volilna pravica; zato ni čuda, da je zdaj nevolja o direktnih volitvah še večja.

Ko se je to v ustavnem odseku očitalo ministru Lasserju, je rekel, da to oškodovanje kmetijskega stanú je le na videz; zdi se tako, a ni tako, kajti v kmetijski stan spadajo tudi veliki zemljiški posestniki (grajščaki) in če njih volilno pravico prištejemo pravici kmetov, je s tem pobotana volilna pravica kmetijskega stanú. — To pa je tako čudno modrovanje, da ga minister gotovo sam ne verjame. Kolikrat — ga vprašamo — pa volijo kmetje in grajščaki enake poslance? Res je, da povsod imamo nekatere grajščake, ki v ljubezni do svojega naroda s kmetom volijo enako; al kako malo je taci rodoljubnih gospodov! Pogledite le v deželne zbornice, pa vidite grajščake vso drugo pot hoditi kakor poslance kmetijskih občin. Ono ministrovo „pobotanje“ kmetijskega stanú z grajskim je tedaj prazno besedovanje.

Gledé tedaj tudi na to krivično razmero volilne pravice (baron Eichhof je sam rekel: „če se volilna pravica daje po številu glav in davkov, je ustavoverska stranka pokopana“, — no, ta tiček jo je vendar dosti glasno in — recimo — pošteno zapel) — gledé na to, da se je nekterim kupčijskim zbornicam vzela volilna pravica, drugim pa pustila, — gledé na sestavo volilnih krajev itd. dobijo deželni zbori — ako bi nameravana volilna reforma tudi potrjena bila — gradiva dosti, da se poslužijo pravice, ki ga jim daje §. 19. deželne ustave, in svoj glas povzdignejo zoper volilno reformo, tem več, ker jo je sklenila zbornica poslancev, v katerem ni bilo zastopnikov niti českega naroda, niti slovenskega, iz Tirolov skor nobenega, iz Vorarlberga celó nobenega, in v katerem manjkajo federalistični zastopniki Štajarski in Gornje-avstrijski, in če tudi Poljaki izostanejo, tudi Galicija ni dostojno zastopana. Ali je tak državni zbor o sklepu take ustavolomske postave še postaven (legalen), nikomur ni težko razsoditi, kdor le konstitucijski abc pozna. Le nemška liberalna stranka je „sama med seboj“, in prav noben drug je ne moti v sklepih njenih.

Zgodovinske črtice.

Odperto pismo

gosp. prof. vitezu L. Gariboldi-ju.

(Dalje.)

Dragi mi Polde! Prestopiva zdaj na drugi kapitel.

Zlasti pri šolah želé in si na vse kriplje prizadevajo „Tagblattarji“ vpliv duhovščine kolikor mogoče izpodriniti, ter vse naše šole poheinrichariti in popirkariti, da ne bi vsaj vprihodnje taki trdovratni „mračnjaki“, to je, pošteni Slovenci, iz šol izhajali, ki ostanejo pri volitvah slepi in gluhi za vse prošnje in grožnje nemčurske svojbine, ampak razsvetljeni liberaluhi, ki bi povsod a zlasti pri volitvah z največim veseljem v želodarski rog trobili. Prav iz tega namena so se nemčurji naši z vso silo na naše slovenske šole vrgli. Kakor nekdanj cerkev, ravno tako jim je zdaj šola neizrečeno priljubljena kot najbolje orožje za tepanje Slovanov, kajti „svobodoljubnim“ nemčurjem je dobro znano, — kar je pravičen Nemec rekel, ko je branil jezik svojega naroda — da, če hoče kdo kak narod popolnoma uničiti, mora sekiro tujega jezika na deblo narodne šole njegove nastaviti. Brez učiteljev pa ni v tej reči nič opraviti mogoče. Da bi si toraj za ta namen tudi učitelje pridobili, jih ščujejo nesramno, kar se dá, zoper duhovščino in zlasti zoper duhovsko šolsko nadzorstvo. Oni popisujejo vse narodnjake, zlasti pa duhovne kot največe sovražnike in protivnike

učiteljev, sami pa se hlinijo in delajo za najbolje prijatelje njihove; oni jih včasih z grda, strahovanjem, še rajši pa z lepa, z višimi plačami, in „Schulpfennigi“ v svoj tabor vabijo, ter jim zlate gore in dole obetajo in storé, kar koli je mogoče, da bi jih le na to napravili, da bi se — „mračnjaštvu“, to je, poštnemu rodoljubju odpovedali, v njihovo „liberalno“ gnjezdo prestopili ter si pod — peto brezverske in nemčurske birokracije svobode, omike in napredka iskali, ali, če ne to, da bi vsaj nov razpor v narodnem taboru napravili ali vže obstoječega pomnožili.

V ta namen ni hujskanja kraja ni konca, kajti geslo teh liberalnih „osrečevalcev“ naših je: „helf was helfen kann“, samo da zatira se ubogi Slovan.

Žalibog, da so se med nami tudi taki učitelji in profesorji dobili, ki so v nastavljenih jim mrežah obtičali, od našega katoliško-narodnega programa deloma ali popolnoma odpadli ter v vrsto strupenih nasprotnikov in tlačiteljev naših prestopili, pokazavši, da je za denar pri njih Bog, vera, narodnost, poštenje in vse, kar kdo hoče, na prodaj.

Naj jim se le njih zapeljivci in patroni lepe delajo, trdé, da niso taki brezbožniki, niti taki „Slavenfresserji“, za kakoršne jih mi imamo; al vsi izgovori jim nič ne pomagajo, vsaj se dobro poznamo. Mogoče, da ni sovraštvo naše katoliške cerkve in vere njih pravi, poslednji namen, ampak, kakor omika, napredek, svoboda, Avstrija in ustavoverstvo le takrat jim ljubo in drago, kedar in kolikor jim za pospeševanje nemškutarije služi; — da pa je nemškutarija in „slavenfresserija“ njih pravi cilj in konec, za ktere ga ti „svobodnjaki“ živé in goré, to je resnica, katera se nikakor tajiti ne more. Živa priča tega nam je vže to, da bodi si ta ali oni naš rojak še tako izvrsten delavec za omiko, napredek in svobodo, — naj se magari sveti na literarnem ali znanstvenem polji kot zvezda prve vrste, — naj si bo vrh tega še ustavoveren, kakor g. Svetec ali (v šolskih zadevah) g. Lapajne; — ali celó brez vse vere, kakor najhujši nemčurski liberaluh in Tagblattar; — vendar, če le je iskren slovensk narodnjak, jim je pri vsem tem strašansk trn v peti, ktere ga ne morejo videti konec očesa. In čem več je v kakem kraju takih iskrenih, delalnih Slovencev, čem bolj v vsakem obziru veselo napredujejo, tem bolj vpijejo naši nemški in nemčurski „naprednjaki“ — „über unerquickliche, verrottete, fortschrittsfeindliche Zustände“. Nasproti pa so toliko zaničevani in kot „klerikale Finsterlinge“ psovani duhovni tem nemčurjem koj drugi dan „willkommene, ehrwürdige, edelherzige und erleuchtete Priester und Kirchenfürsten“, če le v njih — nemčurski rog trobijo.

Da, da, Polde! Reci mi na vse to, kar hočeš; al kakor gotovo je dvakrat dva štiri, tako gotovo je tudi, da se vsi mi „fortschrittsfeindliche“ Slovenci od Mure in Drave do Kolpe, Soče in Adrije bijemo za svoj narodni obstanek, za življenje, omiko, svobodo in napredek naroda svojega na edinopravi narodno-verski podlagi in da smo vsled tega mi „klerikalni“ Slovenci, ki nečemo sramotno pod tujčevo peto umreti, nego svobodno živeti in napredovati — svobodoljubi in naprednjaci v pravem pomenu te besede; nasproti pa je jedro vsega hvalisanega nemškega liberalizma in ustavoverstva, kakor nekdanjega nemškega pravoverstva, le grdo, kanibalsko teptanje in pokončevanje Slovanov, kar je toliko žalostnejše in krivičnejše, ker smo mi Avstrijski Slovani Avstrijo dozda še vselej podpirali, ko jo so „lojalni“ Nemci in Magjari podirali in razdirali. Vsaj leto 1848. in 1849. še ni tako daleč za nami, da ne bi vedeli več, kaj je sedanja eksclenca Giskra s svojimi pajdaži v Frankobrodskem parlamentu govoril in kaj so počeli Magjari z Andrassijem vred.

Hvala lepa za tak vražji liberalizem, po katerem je le tisti liberalen, kdor nam cerkev, vero in narodnost našo v blato gazi in svoj strupeni žolč bruha na vse, kar je katoliškemu Slovincu častitljivega in svetega! Hvala lepa tudi za tako ustavoverstvo, katero je le v našo pogubo skovano in je tudi nemčurjem le takrat ljubo in sveto, kedar jim v teptanje Slovanov dobro služi, a zaničljivo in zavržljivo, kjer koli zapazijo, da bi tudi Slovanom kaj koristiti utegnilo. Pa hvala lepa tudi za tako državo, katera marsikterega največega puntarja glorificira, Slovanom pa neomadeževano zvestobo z zatiranjem in teptanjem narodnosti naše povračuje in take Slovane boža, ki kot odpadniki zoper svoj lastni rod in dom divjajo. Mi Slovani nismo Avstrije le pogube rešili, ampak jo še vedno s svojimi krvavimi žulji vzdržujemo ravno tako ali primeroma še bolj nego Nemci in Magjari, — in vendar namesti da bi ona naš narodni razvoj na vse strani ravno tako povspesovala, kakor nemškega, magjarskega ali laškega, zlasti zdaj, ko jo liberaluhi v pestéh imajo, moramo beračiti in boriti se za vsako narodno drobtino. Kakor je bila volilna postava Schmerlingove februarske in tudi sedanje ustave, tako bode še bolj prihodnja, po direktnih volitvah predelana decemberska tako „künstno“ izdelana, da bo — pogledite le načrt volilnih okrajev — Slovanstvu pogubonosna.

V novih šolskih, medverskih in brezverskih postavah pa še posebno tiči ona Pandorina pušica, iz katere je skočil skratelj narodnega razpora med nami, katerega pospešujejo hoté ali nehoté tudi mnogi, sicer hvale vredni narodnjaki naši, ker tudi oni prav v tagblattarskem duhu v vsakem obziru izvrstne rodoljube duhovskega stanú (kakor je Grabrijan, Toman in drugi) kot nesposobneže iz šolskih obravnjav izbacujejo; ali celó kot ultraklunovci trdé, da naj duhovnik (ki je vendar pedagogični kurzus dostal, kakor vsak učitelj in se še mnogo več učil, nego učitelj), pusti šolstvo in se le za cerkev in mežnarja briga! Potem se pa repenčijo, če ni duhovščina za take slovensko-liberalne brce kaj posebno vneta ali če kak dekan, ne le od nasprotne, ampak tudi od svoje lastne stranke grdo napadan od šolstva odstopi in se vsled tega nemčurstvo na slovenski zemlji vedno više in više popenja in napreduje. To, in edino to — namreč naša razprtja in iz nje izvira joči nemčurski napredek („duobus litigantibus tertius gaudet“) — to je tisti precartani „fortschritt“, katerega toliko hvalisane nove šolske postave in tagblattarske agitacije nameravajo in katerega so, kakor pričajo „Novice“ (tarnajoče, „da renegat za renegatom na dan prihaja, kakor mavrohi po deževnem vremenu“), deloma vže dosegle. Ako g. Lapajnetu in gosp. Jurčiču to še zdaj v glavo ne gre, — ako po tolikih očitidnih dokazih in britkih skušnjah še zdaj mislita, da je bilo ustavovernim stvarnikom novih šolskih postav res kaj na pravem napredku, na povzdigi in razvitji naših slovenskih šol, ne pa na njih ponemčevanji ležeče, ako še zdaj ne spoznata, da nam kot slovenska liberaluha v šolskih zadevah čisto nič ne koristita, nego le razpor v narodno stranko sejeta in s tem nemčurjem hoté ali nehoté veliko pomagata, — ako vsega tega še zdaj ne spoznata: onda sta zares pomilovanja vredna kratkovidneža. Kdor pa se nemčurskega napredka na slovenski zemlji še celó veseli in raduje, in kdor take kolovodje, ki našo deželo za „Schweinland“ proglašajo, za „Freunde des Fortschrittes“ poveljuje, takemu človeku, naj si svojo sramoto še toliko s tagblattarskimi frazami zakriti prizadeva, bodi obraz črn!

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* Za Dunajsko razstavo rastejo stroški od dne do dne. Izprva so bili preračunjeni na 6 milijonov, — zdaj pa je generaldirektor te razstave, baron Schwarz, zahteval 15 milijonov in 700.000 gold. Finančni odsek državnega zbora je bil zeló osupnjen, ko je slišal ta silni znesek, bar. Schwarz pa ga je tolažil s tem, da se bode z dohodki razstave gotovo povrnilo 12 milijonov, in da le kaki 3 milijoni bodo zgubljeni (fond perdu). V Avstriji, kedar se kaj začne, res ni konca ne kraja stroškov, kakor da bi denarja imeli kakor peska!

* Iz vseh narodov pod Ogersko krono narediti Magjare, za to se snuje ravno zdaj v Peštu društvo pod imenom „Magyar szövetség“ (to je „Magjarska zveza“). Najhuji magjarski zagrizenci so na čelu tega društva, ktero je svoja pravila že predložilo vladi, ki jih bo brez dvombe potrdila. V diplomaciji, vojaščini, uradnih, šolah, v vsem javnem življenji — povsod mora po namerah tega društva vladati le jezik magjarski; veljavne može družih narodov (rumunskega, srbskega, slovenskega — slovaškega — hrvaškega) nameravajo podkupiti z denarjem in častnimi službami! Že grof Seczeny je prerokoval, da Magjari bodo konec vzeli po svoji lastni oholosti, — in to se bode res zgodilo. Magjarom in Nemcem se res pamet tako meša, da mislijo vse druge narode Avstrije v svoj jarm vpreči!

Uganjka zastavice v 8. listu.

Mlajši brat je bil 15, stareji 24 let star, tedaj je stareji imel 9 let več.

Naši dopisi.

Iz Trsta 22. svečana. — Konsorcij mamelukov za polasčevanje ljudske šole v okolici je te dni na Občini popeval svoj „te deum laudamus“, kajti izdajica župan Ferluga z vernim svojim Boninom, ki sedi na njegovi desnici, vsa v veselje vtopljena, sta vzela saboj tudi cerkvenega ključarja Miha Venuti-a, to je enega tistih, ki je pomagal izdajati svoje otroke lahomom. Da pa bi ta „praznik protinárodne zmage“ veči pomen imel, vzeli je Rojanski paša tudi pevce saboj, da so izdajicam čas kratili. Občinski učitelj Froha, vohon in zaveznik Boninov, branitelj njega v „Soči“, je bil ves židane volje, kajti pil in jedel je zastonj, vsaj je paša Ferluga vse plačal, ki za tako „narodno“ reč rad zadnji sold potrosi. Pri tej priliki vendar ne morem si kaj, da ne bi župana Ferluga vprašal: ali ne bi bilo pametneje, one novce, ki ste jih za veselico na Občini potrosili, obrniti v prid svoji družini, da ne bi se po strgani obleki že odlikovali kot vaši? ali da bi za ta denar streho na svoji koči pasji uti podobni, popravili, potem pa da postavite tik nje kol in na-nj obesite svoj umazani klobuk lahonske kulture, da se mu okoličani memo gredé ponižno priklanjajo? Vem, da boste z Boninom in vso svojo družbo vred pa le spet se togotili, da Vaše brklarije prinesem na svet, al vedite, da ima dopisnik v vsakem kraju svoje poročevalce, da pazijo na Vaša gnjusna nam početja, če zahajate magari v sredino Občinskega hriba ali v magistratovo palačo: Podlipčan bode vas vedno bičal ter svetu slikal izdajstvo, s katerim ste na obalih Adrije sami zapisali se v črne bukve. Zato vem že tudi to, danakane hudobne drhali nameravajo uničiti Rojansko čitalnico — prvo na Slovenskem — al vedite, da delate „rajtengo brez birta“. Drugi kmetje skoro da vsi so pošteni domačini, ki varujejo svoje národne svetinje, in jih bodo zvesto varo-

ampak tudi žveplu druge tvarine pridevati. Tako žveplo je se ve da na trtah le prav malo izdalo, da se ni izplačalo žveplanje. — To me je spodbudilo, da sem kot oskrbnik grofa J. L. Attems-a v Podgori zasledoval, od kod bi se iz prvega vira dobilo prav dobro žveplo, in posrečilo se mi je, da sem ga tudi iztaknil. Ob enem se mi je pa ponudila priložnost, da lahko tudi drugim posestnikom pomagam; v ta namen sem si preskrbel naravnost iz Neapolitanskega izvrstnega žvepla, katerega bom dal na lastnem, za to nalašč napravljenem mlinu tako drobno zmleti, kakor je najfineja moka. Zalogo tega žvepla bom imel v Gorici v drogeriji gospoda Gašparja Ghitter-ja v Raštelu, kjer se bo dobivalo po prav spodobni ceni, kedar bo čas za žveplanje.“

V Podgori na Goriškem.

Andrej Kocjančič.

Gospodarske skušnje.

* Ali naj bo telica ali bikec? — O tem so „Novice“ že pred veliko leti nasvetovale za poskušnjo sledeči pomoček: Kdor si od krave telice želi, naj jo s polnim vimenom k biku žene; če pa želi bikca, naj dá kravo poprej pomolsti. — V „Slov. Gosp.“ naznanja gosp. Fr. Jančar svoje skušnje tako le: „Do 1869. leta se nisem mogel prepričati omenjene resnice; takrat si pa za svoje posestvo troje velikih brejih krav nakupim, ktere zaporedoma storijo bikce. Jaz pa hočem telice, ktere bi se domá v krave izredile, naše krme, postrežbe in kraja privadile. Toraj zaukažem pojavné krave s polnim vimenom k biku gnati. Eno kravo je dekla zavoljo moje prazne vere, kakor je mislila, ali pa tudi iz kljubovanja, poprej pomolzla, in je zares zopet bikca storila; drugi dve kravi pa ste s polnim vimenom k biku gnani bili, in storili telici. Po takem to ni prazna vera, marveč resnična pripomoč. Razjasnim si pa jaz to prikazen s tem-le: krava s polnim vimenom ima vse žile bolj polne in napete, ki jo tiščijo, tedaj tudi ne more imeti tako živega nagona na parjenje, kakor ga menda ima s praznim vimenom, in se toraj naravno slabeja stvar — telica — spočne; ináče pa bikec. Kdor kaj boljšega vé, pa naj pové.“

Zgodovinske črtice.

Odprto pismo

gosp. prof. vitezu L. Gariboldi-ju.

(Konec.)

Ako hočeš na vsaki način tudi Ti, Polde, ker Ti menda to bolj kaže in več nese, med popisanimi vrati naroda našega paradirati, neka Ti bude! Ker smo Slovenci vže druge še hujše vragove prestali in preživeli, bomo tudi Tebe. Ali tega ne pozabi, dragi moj Polde, da dvema gospodoma ob enem služiti ne moreš.

Iz Tvojega nemškega organa 17terih kranjskih učiteljev sem se pa prepričal, ne le, da si se res tej koteriji pridružil, ki v tem napredka išče, da po narodu našem, ali, kakor bi Vodnik rekel, po ubogi „slovenski pari“ z nemškim betom neusmiljeno udriha, rekoč: „soll der Geist sich aufwärts schwingen, muss die alte Form zerspringen!“ — ampak iz Tvoje „Schulzeitunge“ sem tudi sprevidel, da hočeš pri vsem tem še vedno veljati za najboljšega prijatelja naroda našega ter napredka, omike in svobode njegove. Isto trdijo brez dvombe tudi Tvoji ljubeznjivi pajdaši — Sima in drugi novopečeni tagblattarji — katerim si Ti izvoljeni predsednik.

Aj, aj, Polde! Kdo bi si bil mislil, da se bode kedaj šaljiva nemška pesem: „Ich bin der Fürst der

Thoren“, katero si Ti v svojej mladosti včas rad popeval, tudi nad Teboj faktično vresničila?! Kajti s takimi renegati potegniti, kateri bi rajši danes nego jutri narodnim našim pravicam „consilium abeundi“ dali, pa se pri vsem tem še za pravega prijatelja naroda našega in svobode njegove štuliti, to je norost čez vse norosti, to je „spiegelfechtere“, ki je nima na celem svetu para.

Zatoraj, Polde! le se pridušaj, da je Tvoj marš v žrelo Germanije pravi „Fortschrittsmarsch“, le psuj naše narodnjake, duhovne in posvetne, ki branijo narod svoj sramotne smrti pred tujčevo peto, prav po tagblattarski maniri za „fortschrittsfeindliche, finstere Mächte“; mogoče, da s takimi in enakimi psovkami tu pa tam kakega Judeža ali vsaj slovenskega osla vjameš, ki za Teboj potegne, — al pravega, poštenega učitelja in narodnjaka ne boš vjel, če se prav na glavo postaviš, ker vsakdo vže vé, kam — pes taco molí! Zato je upati, da bode naše dosihmal še hudo teptano narodno pravo na vse zadnje vendar le sijajno zmagalo in Ti bodeš s svojimi tagblattarskimi frazami in psovkami prej ali pozneje na sramotnem cedilu ostal.

Vedi namreč, da naše narodno pravo bilo bi gotovo vže zdavnej zmagonosno triumfovalo, ako ne bi kulturo-nosni nemški Slavojedi svojo zatiralno moč največ le iz naše pomilovanja vredne slavjanske nesloge, sebičnosti, nemarnosti in strahopetnosti zajemali, kajti resničnost Tvojih besed, da „hrbet, po dolgoletnem pritiskanju sključen, se ne dá več tako lahko naravnati“, se je žalibog tudi nad nekterimi našimi slovenskimi poslanci razodela. O kdaj *) bi bili mi vže zmagali z vrlimi Čehi vred, da smo se čvrsto in neprestrašeno držali, namesto da jih smo iz strahopetnih ali sebično-oportunskih obzirov v opoziciji same popustili, za dualizem glasovali in potem Giskri, Herbstu, Beustu in drugim takim „poštenovičem“ se vklanja je leto za letom za narod svoj tam sreče in pravice iskali, kjer smo vedeli, da nas le poguba čaka. Čehi sami, od vseh svojih bratov zapuščeni in od toliko sovražnikov obdani, pa tudi niso mogli vsemu kaj. Saj tudi Magjari ne bi bili nikdar reusirali, da niso translajtanski Slovani z njimi potegnili ter v svojo veliko škodo in pogubo dualizma odobrili. Res, da je centralizem nam Slovanom krvave rane vsekali in da je le blaženi federalizem tista državna oblika, pod katero nam je mogoče popolno pravico, ravnopravnost, svobodo in blagostanje doseči, in katera je v stanu ne le nas Slovane, ampak tudi celo Avstrijo pomiriti in srečno narediti. Pa pri vsem tem bil bi tudi ustavni centralizem za Avstrijo, kakor za nas, stokrat bolji, nego nesrečni sedanji dualizem, po katerem je z Avstrijo vred tudi vse avstrijsko Slovanstvo na dvoje razsekano in s tem tako oslajljeno, da je od nemško magjarske manjšine v Cis in Trans podjarmljena, ko bi zedinjeno v ustavni, centralistični Avstriji lahko veliko, odločilno besedo govorilo in federalizem, po katerem zdaj zastoj zdihuje, če bi trebalo, po gladkem, ustavnem potu tako rekoč dekretirati zamoglo. — Mogoče, da se ta ideja sčasoma še uresniči, kajti dualizem tudi vsem translitavskim Slovanom vže strašno preseda, in navdušenje, s katerim se to idejo zastopajoči mladi dr. Makanec, ki hoče namesto pogubljive unije z Magjari unijo z vsemi Avstrijskimi narodi postaviti, na Hrvaškem sprejema, je dober „omen“. — Pa če bi tudi ta ideja le prazna ideja ostala, smo tudi v dualizmu na dvoje presekaní Slovani še v Cis in Trans toliko močni, da se moremo nemške in magjarske hegemonije rešiti, če se le iz svoje sedanje, pomilovanja

*) Tedaj tudi brez — Poljakov? — Nikoli! V politiki, ki še nikdar ni bila sama fantazmagorija, mora se računati z vsemi dejanskimi faktorji. — Ne zamerite prijateljske te opazke. Vred.

vredne nesloge in sebične nemarnosti izkopljemo, starega gnjilega oportunistva, kakor mladega po „Tagblattu“ smrdečega pasjeverstva se otresemo in solidarno z vrlimi Čehi na edinopravi, napredni, katoliški podlagi (kar se posebej nas Slovencev tiče) v zedinjeni Sloveniji si pravice, sreče, miru, pokoja in blagostanja iščemo.

Polde! Le se posmehuj, kolikor Ti je drago, in moje ideje imenuj prazne sanjarije; toda pride čas, in morda je vže blizo (direktne volitve), ko se bomo z drugimi Slovani, če Bog dá (in se naši poslanci spet strahopetno ne pooportunijo) tudi mi Slovenci iz sedanjega mrtvila predramili ter nemškim in nemčurskim kulturonosnim Slavojedom v dejanji pokazali, da res tudi mi Slovenci napredek in svobodo ljubimo in se umemo kot pravi svobodoljubi tudi tiste nemčurske nesnage osvoboditi, ki je tako kanibalsko „liberalna“, da nas hoče na naše stroške pozobati, da bi potem na poteptani Sloveniji svojo glorio nemške zedinjene države zidati in svoj nemški jezik čez naše grobove do Adrije stezati mogla.

Pa če Bog dá in sreča junaška, bomo račun zmešali tej „liberalni“ zaroti in vsakemu, ki ž njo drži.

Naj se ves svet zoperstavi,

Narodu pravice davi,

I kovati ga želi:

Slave zora bo svetila,

Zob verige razdrobila,

Večna bo Slovencev čast!

A. D. Pivčanin.

Nove knjige.

* „Zur Reform der theologischen Studien in Oesterreich“ — je imé nemški knjigi, ki jo je vredništvu poslala Moserjeva knjigarnica v Gradcu s prošnjo, naj bi jo tudi „Novice“ svojim bralcem naznanile in priporočile, če se skladajo z načeli njenimi.

„Novicam“ sicer ni namen niti navada pečati se z rečmi čisto teologičnimi, a vendar ne morejo si kaj, da ne bi vstregle prijazni želji; vsaj, kakor svoje dni „konstitucionalno društvo“ v Ljubljani, tako se je zagrizla novejši čas tudi Dunajska „Presse“ v ta teologični predmet. Omenjena knjiga pa se bojuje proti „Pressi“ in tistemu liberalnemu centralizmu sploh, kateri vse sile napenja, da bi podjarmil in zadušil vse prosto gibanje bodi si na narodnem, bodi si na cerkvenem polji; in že zato pozdravljamo gori imenovano knjigo ko „naše gore list“ ter jej kličemo: dobro došla!

Poglaviti namen tej knjigi je, slehernemu, ki je zmožen in ima voljo videti pravo, pred oči postaviti silni propad, v kterega bi bogoslovje in cerkev sploh morala pogrezniti reforma po taki poti, ki jo kaže in vsiljuje liberalizem zlasti v spisih: „Monografie“ in „Votum“ v „Pressi“, zraven pa tudi pokazati pravo pot, po kateri se ta reforma, kolikor je je treba, da in ima doseči. V ta namen zavračuje najpred neimenovani pisatelj (prof. dr. Stanonik v Gradcu, ki ga ponosno med svoje rojake štejemo) tisto liberalno načelo, po katerem gre državnemu zboru, postave kovati tudi o reformi bogoslovskih šol. Predrznost tega zahtevanja, ki je v kaj lepem soglasji z moderno frazo „die Wissenschaft und ihre Lehre ist frei“, pojasnuje pisatelj izvrstno med drugim tudi s tem, da, ko se je v Schmerlingovem državnem zboru spravi na dnevni red predlog o reformi gimnazijskih šol, je celó Bonitz s svojimi družniki vred takemu početju nasproti povdarjal načelo, da zbor nima pravice, vtikati se v taka prašanja, ampak zvedencem in strokovnjakom (Fachmännern) prepu-

ščati v taci rečeh besedo. In čujte! tadanji državni zbor je temu pritrdil; kajti on se ni še za tako „vsega-vedočega“ čislal kakor dandanašnji. Potem pobija pisatelj očitania, s kterimi liberalizem napada bogoslovške šole, seminišča, profesorje in duhovsko cislajtansko v obče, s tolikim, tako zdatnim in zmagovitim orožjem, ki mu ga ponuja zdrava pamet, zgodovina, splošna skušnja, zlasti pa skušnja slovečih v vseučilišnem šolstvu na Nemškem izvedenih mož, da živo obžalujemo, da oziroma na „Novicam“ omejeni prostor nam ni mogoče, bralcem kaj več ponuditi iz obilnega, učenega in jako zanimivega zaklada, ki ga je pisatelj na 144 stranéh svoje knjige nakopičil. — Da tudi bi knjiga v sedanjih okoliščinah, v kterih kaj malo ali nič ne veljajo razlogi, naj so še tako temeljiti, ne dosegla svojega pred omenjenega namena, vendar bode ohranila gotovo sebi neovrželjivo vrednost, svojemu pisatelju pa časten spomin. In zato jo živo priporočamo ne samo duhovščini, temuč tudi vsem izobraženim bralcem. Cena knjigi je 90 kr.

* Statističnega poročila trgovsko-obrtnijske zbornice v Ljubljani o trgovini, obrtniji in prometu na Kranjskem za 1870. leto 2. del je ravnokar prišel na svetlo (z dodano tudi nemško besedo). Cela obširna knjiga šteje 26 pôl.

Kar smo že v naznanilu 1. dela lani rekli, to ponavljamo pri ogledu 2. dela, da je očitno veliki trud zborničnega tajnika gosp. Jan. Murnika, po katerem le se je moglo izvršiti statistično to poročilo, kajti ni zadosti, da si pisatelj osnuje načrt o tem, kaj naj pride v tako knjigo, ampak treba dobiti tudi od mnogo strani gradivo, ki se ne dá iz glave napisati, ampak mora biti tako, da se opira na dejanske razmere. Kako skopi pa so mnogi trgovci, obrtniki, rudarji in drugi o razodetji taci poročil, to najbolj ve vsak, kdor je gradiva iskal za tako statistiko. Skor vsacemu, ki se naprosi za take date, tiči za hrbtom domišljeni strah „večega davka“. Gledé na te zapreke ne bo tedaj noben izvedenec popolnosti zahteval od statističnega poročila, pa v tem tudi razlog našel, ako ni vse do pičice resnično. — V „dodatku“ se nahajajo vsi dobrodelni in izobraževalni zavodi, vse znane, obrtnijske in umetniške družbe in pa šole, nektare bolj obširno, večidel pa na kratko opisane. — Iz tega posnetka je očitno, da je mnogo zanimivega in podučnega berila v tej knjigi, s katero je trgovsko-obrtnijska zbornica naša zadostila nalogi po svojih pravilih. — Kar se tiče jezika slovenskega, radi mu priznavamo, da je čeden pa tudi lahko razumljiv, čeravno se je moral boriti z mnogimi tehničnimi izrazi na mnogovrstnem polji, ktero obdeluje ta knjiga.

* Metelko v slovenskem slovstvu — „Jezičnika“ X. leto, spisal J. Marn, natisnil in založil Rudolf Milic v Ljubljani — se imenuje knjižica, ki nam kaže neumrlega slovničarja slovenskega v njegovem delovanju in mnogovrstnih dotikah, gotovo jako zanimivih, kajti rajni Metelko je živel v oni dobi, ko bilo je treba še celino kopati milemu našemu jeziku. Učeni pisatelj slovstvenega životopisa Metelkovega kaže na vsaki strani, kako marljivo je zasledoval skor vsako stopinjo moža, o katerem je Slomšek po pravici rekel, da je „do svoje sive starosti delal kakti naš drugi Dobrovski“, in kar vé povedati o njem, pripoveduje tako mikavno, da nikoli ni suhoparno, dolgočasno. Škoda, da predgovor in sklep prinese še le XI. leto „Jezičnika“ in da Metelko ni vés v eni knjigi. — Vsem prijateljom slovenskega jezika tedaj, ki bi radi razgled dobili po slovenskem polji onega časa, ko se je jezik naš razvijati